

Apokryficzne „Psalmy Salomona”

Ostatnio zainteresowałem się apokryfami starego i nowego testamentu. Księgi te są niezmiernie ciekawe, gdyż opisują one trochę inną rzeczywistość niż znane nam wydarzenia Biblijne. Apokryfy powstawały później niż księgi kanoniczne, są więc obrazem wiary, przekonań i błędów czasów nieopisanych w Piśmie Świętym. Oczywiście teksty te nie są wiarygodne dogmatycznie, znajdują się w nich elementy mityczne, baśniowe, przekonania heretyckie i zapożyczenia z wierzeń pogańskich, jednak są one świadectwem postrzegania wiary i Boga przez ludzi, którzy żyli w epoce ich powstawania. Ukazują one też legendę, jaka narastała wokół postaci biblijnych. Z tych legend wyłoniły się później elementy teologiczne odciskające swoje piętno w oficjalnych doktrynach Kościoła, z którymi trudno jest się nam, protestantom zgodzić. Zdarzało się też, że apokryfy miały uwiarygodnić herezję, nowe wizje i koncepcje. Chciały one powiedzieć „zobaczcie znaleźliśmy nowe dokumenty, które to potwierdzają”. Paradoksem może być to, iż do dzisiaj różnego rodzaju „badacze” większą wiarygodność przyznają tym apokryficznym pismom niż Biblii.

Do dzisiaj wydarzenia biblijne wielu inspirują do pisania książek, opowiadań bazujących na postaciach biblijnych. Właśnie taką miarę należy przyjąć zapoznając się z apokryfami. Jest to twórczość poetycka, literacka zbudowana na bazie wydarzeń biblijnych, ale tak jak to bywa w literaturze pięknej, celem nie jest przekazanie prawdy historycznej, co raczej przekazanie pewnej fabuły powstałej w głowie i sercu autora. Bardzo często, bowiem postaci biblijne są jedynie pretekstem a fakty opisywane w apokryfach niewiele mają wspólnego z prawdą biblijną.

Wśród pism apokryficznych Starego Testamentu wyróżniają się „*Psalmy Salomona*”. Stanowią one zbiór poetyckich tekstów pochodzących prawdopodobnie z pierwszego wieku przed Chrystusem¹. Badacze przypuszczają, że powstały one w związku z najazdem obcych wojsk na Judeę, najeżdźcą tym był Pompejusz, który podbił Jerozolimę i uczynił ją zależną od Rzymu na wiele lat. Psalmi te zawierają w sobie odniesienia do tych wydarzeń.

Autor psalmów był prawdopodobnie faryzeuszem, który wierzył w wolną wolę człowieka, zmartwychwstanie i nastanie ery mesjańskiej². „*Psalmy Salomona*” są dość ciekawą księgą i warto sobie niektóre prawdy w niej zawarte przybliżyć. Naśladując psalmy kanoniczne, używając podobnego warsztatu pisarskiego autor wprowadza nas w ważne zagadnienia teologiczne. Psalmów apokryficznych Salomona jest 18.

Skutki grzechu

Jednym z przewodnich problemów pokazanych w tych psalmach jest grzech i jego skutki zarówno w wymiarze indywidualnym jak i w globalnym. Psalm 1 opisuje dramatyczne wydarzenia związane z najazdem wrogów i podbiciem Jerozolimy. Wydarzenia te miały swoją przyczynę w etycznych wyborach obywateli miasta. W psalmie 1 autor stwierdza:

---

¹ Apokryfy Starego Testamentu, opracowanie i wstępy Ryszard Rubinkiewicz, psalmy w tłumaczeniu Antoniego Paciorka, Vacatio Warszawa 2000, str.110

² Tamże, str.110

Ich grzechy dokonywane były w skrytości, a ja nie wiedziałem. Nieprawości ich przewyższyły grzechy popełnione wcześniej przez pogan. Ps.1,7-8³

Ukryty grzech, pycha i zarozumiałość, jak wynika z poprzednich wersetów były powodem całej tej złej sytuacji narodu. Myśl tutaj zawarta przypomina psalmy kanoniczne, w których nieszczęście zsyłane przez Boga miało swoje źródło w nieposłuszeństwie narodu. Wizja grzechu prowadzącego do klęski jest tutaj ważnym elementem. Podobną myśl zawiera psalm następujący:

Postąpił z nimi według ich grzechów wydając w ręce zwycięzców Ps.2,7⁴

Tym razem zniszczenie Jerozolimy i podeptanie świątyni przez pogan jest skutkiem grzechu ludu. Bóg postąpił okrutnie z narodem, gdyż naród zapomniał o Bożych zasadach. Ten związek przyczynowo-skutkowy jest znany ze Starego Testamentu, ale też ukazuje prawdę nie zawsze przez nas uświadamianą, nasze osobiste życie ma wpływ na globalny stan świata.

W psalmie 8 autor wymienia najbardziej odrażające grzechy narodowe:

W podziemnym ukryciu dopuszczano się oburzających grzechów. Złączyli się syn z matką i ojciec z córką. Każdy cudzołożył z żoną bliźniego swego, przy tym wszystkim składano sobie uroczyste przysięgi. Ograbili świątynię Boga, jakby nie było dziedzica i wybawcy. [...] Nie pominęli grzechu, w którym nie przewyższyliby pogan. Ps.8,9-11.13⁵

Grzechy te są jakże podobne do sytuacji etycznej współczesnego człowieka. Rozbudzony erotyzm charakteryzował tamtą epokę i dzisiaj ta dziedzina ludzkiego życia jest w podobnym stopniu problemem. Człowiek współczesny, jeśli już kwestionuje etyczne zasady Boga, to najczęściej w dziedzinie dotyczącej intymnej sfery życia.

Autor zauważa jeszcze jedną ważną prawdę:

Bóg sprawiedliwym sędzią i nie ma względu na osoby. Ps.2,18⁶

Ten właśnie element sprawiedliwości bożej dotknął nie tylko Izraelitów, ale i najeźdźców, o czym świadczy dalsza część tego psalmu, ten, który podbił Izraelitów sam został pokonany i zniszczony. Psalmista klęskę najeźdźców postrzega jako karę za wcześniejsze zniszczenie Jerozolimy.

Psalmista dostrzega związek pomiędzy jakością doczesnego życia z etyką tegoż życia. Skutki grzechu są nie tylko indywidualne, ale i globalne, dotykające całego narodu. Psalmy kanoniczne pokazują podobną zależność. Tu mamy przesłanie etyczne skierowane do każdego pokolenia, jakoś naszego indywidualnego życia przekłada się na jakoś i bezpieczeństwo narodu. W tym przesłaniu zawarte są elementy etyki społecznej. Bóg błogosławi narodom jedynie wtedy, gdy te są wierne Bogu i kroczą jego drogami.

Charakter Boga a wiara człowieka

W oczach psalmisty, Bóg jest tym jedynym, który o wszystkim decyduje i od niego zależy w pełni los człowieka, to przekonanie wyrażone jest między innymi w słowach psalmu 5:

---

³ Tamże, str.112

⁴ Tamże str.113.

⁵ Tamże, str.118

⁶ Tamże, str.113

A któż weźmie z tego, co stworzyłeś, jeśli Ty sam nie udzielisz? Bo człowiek i jego los na szali u Ciebie, do tego, co wyznaczyłeś, Boże, niczego dodać nie może. W naszym ucisku wzywamy Ciebie na pomoc Ty nie odrzucisz naszej prośby. Ps.5,3b-4⁷

W oczach autora, Bóg jest suwerennym Panem wszechświata i to od Niego wychodzi całe działanie i całe przeznaczenie. Ta zależność człowieka od Boga jest tu charakterystycznym elementem. W psalmie VI mamy pokazaną skuteczność tej zależności realizowanej w wymiarze sprzężenia zwrotnego, którego elementami jest wiara, wierność, modlitwa i wysłuchanie:

W stałości serca swego wystawia imię swego Boga. Przed obliczem Pana wstawia się za cały swój dom, a Pan wysłuchuje modlitwę każdego, kto boi się Boga. Każdą prośbę duszy, która Jemu ufa, Pan wypełnia. Ps.6,4b-6a⁸

Widzimy tutaj podobną myśl, jaką zawiera obietnica wysłuchania modlitwy z ewangelicznego przekazu. W tym przypadku to wysłuchanie jest uzależnione od bojaźni bożej modlącego się. Jedynie sprawiedliwi mogą liczyć na realizację tej obietnicy. Widzimy tutaj elementy dotyczące wiary człowieka, który wstawia się za domem swoim, który boi się Boga i kroczy jego drogami. Tak rozumiana wiara prowadzi do życia skutecznego w modlitwie. Jest to myśl dość bliska ewangelicznemu przekazowi.

„*Psalmi Salomona*” zawierają też elementy uniwersalne w psalmie 9 czytamy:

Ty bowiem jesteś sprawiedliwym sędzią wszystkich narodów ziemi, a nikt, co czyni nieprawość, nie ukryje się przed Tobą Ps.9,2b-3a⁹

Myśl, Bóg sędzią całego świata nie jest nowa, jednak wizja sprawiedliwych sądów nad całym światem jest niewątpliwie myślą nowatorską, ukazującą na tle narodu wybranego i przez Boga uprzywilejowanego sprawiedliwe sądy nad innymi narodami. Oczywiście daleko tutaj jeszcze do ewangelicznego zrównania narodów w dostępie do Boga, ale myśl o ogólnoswiatowym sprawiedliwym sądzie wydaje się ważna.

Psalmi pokazują Boga suwerennego, decydującego o losach świata a jednocześnie Boga nienawidzącego grzechu i zła. Jest to Bóg sprawiedliwy a jego władza rozciąga się nad całym światem i każdym narodem.

O rzeczach ostatecznych

„*Psalmi Salomona*” mają w sobie też element prorocki, eschatologiczny. W niektórych z nich zawarta jest myśl sięgająca spełnienia czasu, przyszłości, do jakiej z woli Bożej zmierza całe Boże stworzenie. Psalm 3 tego cyklu zajmuje się istotą sprawiedliwości i skutkami grzeszności człowieka. Ważnym stwierdzeniem są słowa:

Grzech do grzechu dodaje całym swoim życiem. Upadł i nie powstaje, bo nieszczęśliwy jest jego upadek. Zguba grzesznika jest wieczna. [...] Taki jest los grzeszników na wieki. Bojący się Boga powstaną do wiecznego życia. Ich życie w światłości Pana nigdy nie ustanie

Ps.3,10.11a.12¹⁰

---

⁷ Tamże, str.116

⁸ Tamże, str.117

⁹ Tamże, str.120

¹⁰ Tamże, str.115

Sensem ludzkiego życia nie jest, więc przemijający okres doczesności, ale nasza egzystencja sięga poza granice doczesności. Życie ludzkie tu i teraz zadecyduje o jakości życia potem. Nie tylko wspomniany już psalm 3 o takiej perspektywie mówi ale i psalm 13:

Albowiem życie sprawiedliwych ustalone na wieki, grzesznicy zaś zostaną wydani na zgubę i pamięć o nich zaginie. Ps.13,11¹¹

Psalmista wyznacza też miejsce tego wiecznego trwania sprawiedliwych w psalmie 14 pisze:

Święci Pana będą żyć w Nim na wieki. Ogrodem rajskim Pana i drzewami życia są Jego święci. Ps.14,3¹²

Sytuacja sprawiedliwych i grzeszników w obliczu wieczności jest różna, doczesne życie zaś ma wpływ decydujący o losie człowieka po śmierci i zmartwychwstaniu. Świadomość podziału świata na tych co spędzą czas wieczności w szczęściu i potępieniu jest tutaj wyraźnie zaznaczona.

Przyszłość, jaka interesuje autora to nie tylko przyszłość ostatecznego przeznaczenia człowieka, ale też ta bliższa dotyczące odnowienia królestwa Izraela. W eschatologicznej wizji przyszłości autor psalmów wspomina o powrocie Izraela z rozproszenia i diaspory przy końcu czasów:

Wstąp Jeruzalem, na wzgórze i zobacz swoje dzieci. Od wschodu i zachodu Pan prowadzi ich razem. Od północy przychodzą w radości danej od Boga, z wysp dalekich zgromadził ich Bóg. Góry wysokie zamienił dla nich w równinę. Pagórki uciekły przed ich nadejściem.

Ps.11,2-4¹³

Myśl tego powszechnego powrotu stanowi kontynuację myśli prorockiej Starego Testamentu, gdzie zapowiedziany jest taki dzień, w którym Bóg zgromadzi naród w ojczyźnie. Idea ta do dzisiaj się nie spełniła, gdyż w naszych czasach duża część Izraelitów mieszka poza granicami swojego kraju.

To eschatologiczne spełnienie ma swoje źródło nie tylko w odnowie narodu, ale też w odnowie dynastii Dawidowej. To właśnie wzbudzony król i mesjasz Izraela z dynastii Dawida zaprowadzi nowe i sprawiedliwe porządki w świecie:

Wejrzyj, o Panie, i wzbudź im króla, syna Dawidowego na czas, którzy wyznaczyłeś, o Boże, aby sługa Twój panował nad Izraelem. Przepasz go mocą, aby pokonał niegodziwych władców oczyścił Jeruzalem od pogan, którzy depczą je i pustoszą. [...] Paganie z krańców ziemi przyjdą zobaczyć jego chwałę, przynosząc w darze rozproszonych synów Jeruzalem i zobaczyć chwałę Pana, jaką Bóg je obdarzył. On jest sprawiedliwym królem, ustanowionym przez Boga nad nimi i nie będzie w tych dniach pośrodku nich nieprawości. Ps.17,21-22.31-32¹⁴

Idea Mesjasza jako króla i odnowiciela doczesnego królestwa znajdowała swoje odbicie w czasach Jezusa i mesjańskich oczekiwaniach. Rozejście się Bożej koncepcji mesjanizmu i Żydowskich marzeń o mesjaszu królu doczesnym było jednym z powodów odrzucenia Jezusa.

---

¹¹ Tamże, str.122

¹² Tamże, str.123

¹³ Tamże, str.121

¹⁴ Tamże, str.126

Podsumowanie

„*Psalmi Salomona*” są ciekawym dziełem apokryficznym. W przeciwieństwie do innych dzieł tego typu można uznać zawarte w psalmach prawdy za aktualne i zgodne z duchem psalmów kanonicznych. Zawierają wiele ciekawych i ważnych i dla nas pouczeń i ostrzeżeń.

Autor tego zestawu trzyma się mocno prawdy, nie wprowadza elementów fantastycznych, niezgodnych z duchem Biblii. Analiza moralna życia świata jest uczciwa i dobrze oddająca ten skomplikowany związek Boga i człowieka. Występuje wiele wartościowych myśli i choć księga ta jest apokryficzna, nie natchniona to może wnieść coś do naszej wiary i postrzegania Boga.

Ryszard Tyśnicki